

8. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (21.12.2010). – Назва з екрану.

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-%D1%80> (25.05.2011). – Назва з екрану.

10. Указ Президента України «Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2015 р.» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/238/2015/page2> (23.04.2015). – Назва з екрану.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro zasady vnutrishnoi i zovnishnoi polityky» [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (01.07.2010). – Nazva z ekranu.

2. Zovnishnia polityka, natsionalna bezpeka, pozablokovist i partnerstvo: otsinky ekspertiv [Tekst] / Natsionalna bezpeka i oborona. – 2012. – №2–3 (131–132). – S.64–71.

3. Za vstup do NATO hotovi proholosuvaty 64% ukraintiv – opytuvannya [Elektronnyi resurs] / Yevropeiska pravda. – Rezhym dostupu: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/09/24/7038687/> (24.09.2015). – Nazva z ekranu.

4. Hromadska dumka pro vstup Ukrainy do NATO [Elektronnyi resurs] / Ukrainyskyi tsentr politychnykh ta ekonomichnykh doslidzhen imeni Oleksandra Razumkova. – Rezhym dostupu: http://www.uceps.org/ukr/news.php?news_id=662 (22.09.2015). – Nazva z ekranu.

5. Kaidanovych N. Ukraina – NATO: pozablokovist – ne perepona dlia spivpratsi [Elektronnyi resurs] / Portal proievropeiskoho hromadianskoho suspilstva Ukrainy «Yevropeyskyi prostir». – Rezhym dostupu: <http://eu.prostir.ua/library/260544.html> (15.11.2013). – Nazva z ekranu.

6. Kukhaleishvyly H. Chy kahskyi sammyt NATO [Elektronnyi resurs] / Ahenstvo stratehichnykh doslidzhen. – Rezhym dostupu: <http://sd.net.ua/2012/05/31/sammit-nato-ukraine-usa.html> (31.05.2012). – Nazva z ekranu.

7. «Rozumna oborona» [Elektronnyi resurs] / «Den». – Rezhym dostupu: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/podrobyci/rozumna-oborona> (21.04.2015). – Nazva z ekranu.

8. Zakon Ukrainy «Pro Osnovni zasady (stratehiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku» [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (21.12.2010). – Nazva z ekranu.

9. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Natsionalnogo planu dii z okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha na 2011–2015 roky» [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-%D1%80> (25.05.2011). – Nazva z ekranu.

10. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro zatverdzhennia Rіchnoi natsionalnoi prohramy spivrobitnytstva Ukraina – NATO na 2015 r.» [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/238/2015/page2> (23.04.2015). – Nazva z ekranu.

Vonsovoych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «Kyiv Academy for the Humanities» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

Prospects for the development of Ukraine's relations with NATO

The purpose of this article is to analyse the prospects of developing relations between Ukraine and NATO. For this purpose, the author examined current state of relations as whole and individual areas of cooperation. When writing the article, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main conclusions obtained are as follows. At the present stage of development of Ukraine – NATO relations, a number of positive points may be observed: cooperation is gradually becoming more practical; our country broadens the spectrum of its relations; the Alliance is more interested in continuing dialogue; military-political and military-technical cooperation are being developed etc. In the case of overcoming destructive processes and restoration of constructive interaction between the branches of power within the state, the integration of Ukraine into NATO

will take more practical content, that will have positive impact on strengthening national defence and security, and promote the development of integration into Euro-Atlantic security.

Keywords: Ukraine, NATO, cooperation, relations, security, challenges, threats.

Vonsovich A. S., kandidat politicheskikh nauk, docent kafedry mezhdunarodnykh otnosheniy, ЧАО «Высшее учебное заведение «Киевская гуманитарная академия» (Украина, Киев), sefinrof@ipnet.ua

Перспективы развития отношений Украины с НАТО

Целью данной статьи является анализ развития отношений Украины с НАТО. Для этого автором исследовано современное состояние отношений в целом, а также некоторые направления сотрудничества. Во время написания статьи, автором были использованы следующие методы: анализ, синтез, сравнение, индукция, дедукция. Основные полученные выводы состоят в следующем: на современном этапе развития отношений Украины с НАТО наблюдается ряд позитивных моментов (сотрудничество постепенно приобретает все более практическое измерение, наше государство расширяет спектр направлений отношений, Альянс становится более заинтересованным в продолжении диалога, развивается военно-политическое и военно-техническое сотрудничество и др.); в случае преодоления деструктивных процессов и возобновления конструктивного взаимодействия между ветвями власти в середине государства, процесс интеграции Украины в НАТО приобретет более практический смысл, что позитивным образом отобразится на повышении уровня обороноспособности и национальной безопасности, а также будет содействовать развитию интеграции нашего государства в евроатлантическое пространство безопасности.

Ключевые слова: Украина, НАТО, сотрудничество, отношения, безопасность, вызовы, угрозы.

* * *

УДК 328.185(477):321.011

Радько П. Г.,

доктор історичних наук, професор кафедри політекономії, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка (Україна, Полтава), polkafedra@mail.ru

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ – ЗАГРОЗА ІЇ ДЕРЖАВНОМУ СУВЕРЕНІТЕТУ

Осмыслюється політична корупція на основі політологічного теоретико-емпіричного аналізу як соціально-політичного явища, висвітлюється соціальна база її виникнення та поширення, обґрунтовується вплив корупції на економічну та соціальну сфери, політичне життя й конкретно людину, визначаються її особливості в Україні, досліджуються причини її загрози для функціонування правової системи України та її національної безпеки. Доведено, що корупція – це зловживання, яке полягає у використанні законодавства чи публічної влади в приватних інтересах одних людей на шкоду приватним інтересам інших. Адже законодавство і публічна влада – це інструменти, призначені для забезпечення порядку в суспільному житті, заснованого на природних законах. Цей порядок є основою справедливості в розподілі соціальних благ. Зловживання законодавством і публічною владою є свавільям, яке полягає в порушенні порядку, заснованого на природних законах суспільного життя людей, а отже, і в порушенні соціальної справедливості. Корупція в будь-якому її прояві небезпечна, але особливою загрозою національній безпеці будь-якого суспільства становить її політичний прояв.

Ключові слова: політична корупція, хабар, декларація, конвенція, зловживання, корисливість.

У сучасному суспільно-політичному житті України проблема корупції фігурує вже як одна з традиційних тем у передвиборчих виступах і дискусіях політиків. Унаслідок цього утратився й інший висновок: хто про неї найбільше говорить, той і є найбільш корумпованим: державні чиновники – 28%, народні обранці – 25%, юстиція (охоронці закону) – 21% тощо [11, с. 217]. Наразі корупція висвітлюється політиками здебільшого як негативне явище – гальмо економічного й політичного розвитку українського суспільства. Подібні погляди виголошують і представники бізнесу.

Не викликає сумніву й те, що негативне ставлення до корупції домінує в масовій свідомості. Таким чином окреслюється актуальність дослідження проблеми корупції на сучасному етапі розвитку українського

суспільства та державності. «Декларація про боротьбу з корупцією», ухвалена на VIII Міжнародній конференції проти корупції, що відбулася 1997 року в Лімі (Перу) наголошує: корупція розмиває моральне підґрунтя будь-якого суспільства; порушує соціальні й економічні права бідних і незахищених верств населення; підриває демократію; ігнорує законність, котра є основою будь-якого цивілізованого суспільства; стримує розвиток; позбавляє суспільство, передусім неможливе, переваг вільної та відкритої конкуренції [2, с. 51].

Метою нашої роботи є осмислення корупції на основі політологічного теоретико-емпіричного аналізу як соціально-політичного явища; висвітлення соціальної бази її виникнення та поширення; обґрунтування впливу корупції на економічну та соціальну сфери, політичне життя й конкретно людину; вирізнання її особливостей в Україні; дослідження причин виникнення загроз для функціонування правової системи України та її національної безпеки.

Видатний зарубіжний дослідник С. Хантінгтон зауважував: «Уряди, які створені в результаті виборів, можуть бути неефективними, корумпованими, непередбачливими, безвідповідальними, вони можуть керуватися особистими інтересами і бути нездатними проводити політику, якої вимагає загальна справа» [13, с. 20].

У Конвенції ООН проти корупції (ст. 20) наголошено на тому, що за умов дотримання своєї Конституції та основоположних принципів правової системи кожна держава-учасниця розглядає можливість життя таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинном умисного незаконного збагачення, тобто значного збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи, і які вона не може раціонально обґрунтувати.

Розкриваючи проблеми корупції в аспекті політичної кримінології, український правознавець О. Костенко зазначає, що корупція – це зловживання, яке полягає у використанні законодавства чи публічної влади в приватних інтересах одних людей на шкоду приватним інтересам інших. Законодавство і публічна влада – це інструменти, призначені для забезпечення порядку в суспільному житті, заснованого на природних законах. Цей порядок є основою справедливості в розподілі соціальних благ. Зловживання законодавством і публічною владою є свавіллям, яке полягає в порушенні порядку, заснованого на природних законах суспільного життя людей, а отже, і в порушенні соціальної справедливості. Тому корупція – це не лише порушення політичного, економічного, правового порядку в суспільстві, а й аморальний вчинок, гріх [6, с. 49].

Навіть за безапеляційного визнання корупції «злочинним феноменом», який уразив суспільне життя всіх країн (не залежно від рівня їх розвитку), проблема її вивчення є надзвичайно складною. Це зумовлено, на думку М. Кармазіної, щонайменше трьома обставинами: по-перше, змістовим різночитанням самого поняття «корупція» (в англійській та інших мовах це слово історично має різні значення й підтексти, цілу низку дефініцій) і різною правовою освітою та культурою громадян (на процес ідентифікації корупційних дій та витлумачення їх сутності впливає багато чинників, насамперед уявлення громадян про закони та їх порушення. Відтак те, що в одній країні сприймається як вияв «корупції» (наприклад, «здирицтво»

в західних спільнотах), в іншій буде трактоване як норма (наприклад, «дарунок» у незахідних країнах) [4, с. 43]. У цьому контексті варто навести слова з відомого повчання дітям київського князя Володимира Мономаха, який радив: «...більше всього шануйте гостя, відкля до вас не прийшов, простолюдн чи знатний, або посол; якщо не можете шанувати його подарунком, – то харчами або напоями; бо вони, проходячи, прославлять людину по всіх землях або доброю або злою» (див: [10, с. 71]). Автор «Історії Русів» також говорить про те, що українські гетьмани часто особисто вручали або передавали «подарунки» турецьким султанам, кримським ханам, польським королям, російським царям з метою задоволення різноманітних інтересів [3]. По-друге, до сьогодні, попри численні спроби, дослідникам не вдалося повністю розробити аналітичного інструментарію, використання якого забезпечило б об'єктивний аналіз стану суспільства щодо поширення в ньому корупції, форм її існування, умов появи і зростання. По-третє, ускладнює вивчення корупції й та обставина, що впродовж ХХ ст. дослідники досить довго зволікали із визнанням факту, що корупція – безумовне суспільне зло, яке різною мірою присутнє в житті кожної країни [4, с. 43].

Проте відсутність єдиного погляду на сутність корупції, невиробленість оптимальних методів її аналізу, «розбалансованість» в оцінюванні феномена у підсумку не стали на заваді появи категоричного висновку, з яким на початку ХХІ ст. погоджується переважна більшість західних дослідників: корупція є незаперечним і однозначним «громадським злом» [4, с. 43], що має різні форми вияву: хабарі, дарунки, розкрадання бюджету, шантаж на сексуальній основі, зловживання особистим впливом і службовим становищем тощо. У політиці це купівля голосів, незаконні надходження до виборчих фондів, лобювання інтересів у парламенті через «пожертвування» фракціям певних сум.

Корупція як суспільно-політичне явище нині стає об'єктом наукових досліджень правознавців, політологів, соціологів, економістів, істориків. Так, безпосередньому осмисленню її як політичного, соціального та правового явища присвятили свої роботи: А. Закалюк, Я. Кашуба, В. Коваленко, М. Мельник, С. Роуз-Екерман. У науковій періодиці привернули увагу своїми публікаціями: О. Грабович, М. Кармазіна, І. Корж, О. Костенко, О. Крук, О. Куриленко, Є. Немержицький, О. Одінцова, І. Попова, О. Сінчук, Ткаченко, О. Томкіна, Р. Чапка, А. Шайо. В останні роки проводяться поглиблені студіювання феномену політичної корупції. Серед відомих дослідників, які присвятили свої праці цій проблемі, слід назвати американців М. Дженксона і Дж. Ная, німецького кримінолога Г. Шнайдера, російських науковців В. Лунеева, П. Кабанова, С. Сатарова, В. Шабаліна. У їх роботах особлива увага приділяється ознакам політичної корупції, її відмінності від проявів в інших сферах життєдіяльності суспільства, зв'язку бізнесу та влади тощо. Із цього приводу лорд Актон зауважував: влада корумпує, а абсолютна влада корумпує абсолютно, адже їх зв'язок не тільки матеріально-корисливий, – політичний компонент забезпечує корупції прикриття і дозволяє її учасникам уникати кримінальної відповідальності. Ця проблема постійно перебуває в полі зору законодавчої, виконавчої та судової влади України.

Політологічні словники визначають «корупцію» (лат. *Corruption* – псування, підкуп) як використання

державними посадовими особами, політичними та громадськими діячами свого службового становища з метою збагачення на шкоду суспільству і державі. Корупція існує тоді, коли певний урядовець надає якусь вигоду індивідові (що може мати, а може й не мати права на цю вигоду) в обмін за нелегальну плату (хабар) [7, с. 347]. Корупція – це протизаконна діяльність державних чиновників або інших посадових осіб, яка полягає у використанні довірених їм прав і владних можливостей з метою власного збагачення [15, с. 239]. Можна припустити, що корупція – це ані особливість певної соціальної системи, ані власність певної інституції, ані риса характеру індивіда, а радше незаконний обмін [7, с. 347].

Корупція в будь-якому її прояві небезпечна, але особливу загрозу національній безпеці будь-якого суспільства становить її політична проява. Тут основний зміст – це корумповані форми політичної боротьби (кланів, політичних еліт, партій, груп і окремих осіб) за владу. Форми і прояви такої корупції багатолікі: кримінальний лобізм, протекціонізм, торгівля державними посадами, використання посадового становища для надання родичам, друзям, прибічникам пільг і переваг у підприємницькій та комерційній діяльності, делегування криміналітету в органи влади й правління, купівля голосів виборців і політичного впливу, фінансові зловживання у виборчих кампаніях, купівля прохідних місць у виборчих списках, прийняття незаконних економічних і політичних рішень на користь окремих кланів, груп, «кришування» під час проведення незаконної приватизації тощо [8, с. 123]. Серед головних причин низької ефективності протидії корупції в Україні, безперечно, слід назвати невизначеність системи органів, на які держава покладає обов'язки боротьби з цим явищем. Закон України «Про боротьбу з корупцією» до кола таких інститутів відносить лише органи внутрішніх справ, Служби безпеки України, податкової міліції, прокуратури та військової служби правопорядку.

Про поширення корупції у сфері політики доволі гучно заявив екс-президент України Л. Кравчук: «Влада зараз живе за законами торгівлі – це найстрашніше! Виторгували посаду голови Верховної Ради <...>, голосування не було, був продаж бюлетенів... Представники влади почали жити за законами меркантилізму, торгівлі: «Ти – мені, я – тобі. Ти віддаси мені голоси і бюлетені, я віддам тобі... За гроші продається все: перехід із фракції до фракції, посади...» [7]. Відомо, що більшість у парламенті створюється із людей, які не мають чіткої позиції і філософії: частина з них голосує в обмін на певні преференції. Один хоче острів на Дніпрі, другий – щоб йому завод дозволили приватизувати, а острівів на всіх не вистачає (див: [5, с. 57]). Як приклад можна навести факти, коли самі депутати Верховної Ради України оперують цифрами щодо корупційної вартості місця в списку тієї чи тієї політичної сили – від 2 до 10 млн. дол., вартості просування того чи того законопроекту – 200–300 тис. дол. тощо. Йдеться про існування злочинного кола «влада – гроші – влада», але про подолання цього зла в Україні тільки-но ...розмовляють [5, с. 57].

На думку політолога А. Шайо, в попередніх суспільствах, де важливу роль відігравали державні структури, вірогіднішим було те, що, взявши державу в полон через політику, впливові урядові сили (партійні еліти) створюватимуть сприятливі можливості для

своїх «клієнтів», віддячуватимуть їм чи, принаймні, захищатимуть через відповідно прийняті (вироблені) закони [16, с. 15]. Таке важливе значення державних структур мусило стимулювати й великий капітал для підтримки партійних лідерів – «не-претендів» на керівництво державними структурами. В Україні ж сьогодні важко відрізнити, де «політики», а де «бізнесмени»: як не парадоксально, це – й не дуже важливо, адже вони створюють єдину систему. Цементуючим елементом такої «системи» є зв'язок між політикою та економікою з метою підтримки та взаємного обміну послугами. Із дотичного приводу кількості літ тому італійський політичний і державний діяч Н. Макіавеллі зазначав: «Якщо керівна партія, або народ, або армія, або дворянство, які ви вважаєте найбільш корисними і найбільш важливими для себе з точки зору своєї гідності, – корумповані, ви повинні наслідувати їх настрої і бути толерантними до них, і в цьому випадку чесність і доброзичливість – шкідливі» [1, с. 232].

Корупція в сучасній Україні виробила свої особливості, які й вирізняють нас тепер з-поміж інших країн. Передовсім, це *корупція кризового типу*, яка: а) породжується кризою сучасного українського суспільства (а не лише недосконалістю кримінальної юстиції); б) здатна поглиблювати кризу суспільства, маючи властивість зводити нанівець будь-які політичні, економічні, правові, моральні реформи: в цьому полягає її загроза для національної безпеки України. Особливістю корупції кризового стану є те, що суспільство – через кризу соціального порядку – не виробляє альтернативних до корумпованих засобів правомірною використання влади в приватних інтересах. Громадянам для того щоб скористатися послугами влади не залишається, практично, нічого іншого, як вдаватися до ...корупції. виправити ситуацію можна буде тоді, коли шляхом розвитку політичної культури буде викорінено мотивацію громадян до корупції, а натомість сформовано мотивацію до некорупційних засобів використання влади в приватних інтересах [6, с. 49–50].

Національного антикорупційного комітету як консультативно-дорадчого органу при Президентові України. Комітет покликаний здійснювати таку діяльність: виконувати системний аналіз стану корупції в Україні та заходів, уживаних для запобігання і протидії їй; розробляти антикорупційні заходи, зокрема і з метою гармонізації законодавства й усунення наявних у ньому розходжень; готувати пропозиції про спрощення дозвільних та інших процедур щодо ведення малого і середнього бізнесу та ліквідації причин, які зумовлюють порушення у цій сфері; розробляти з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду, рекомендацій провідних світових організацій проекти актів законодавства з питань посилення боротьби з корупцією; брати участь у підготовці проектів послань Президента України до народу, щорічних і позачергових послань до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України в частині, що стосується питань запобігання та протидії корупції.

Узагальнюючи та підсумовуючи викладене, наголосимо, що протидію політичній корупції в сучасних умовах в Україні необхідно здійснювати за такими напрямками:

– реформування системи державних фінансів і створення мережі ефективних наглядових установ, чій

співробітники володіли б навичками бухгалтерського обліку та проведення ревізій;

– реформування діяльності правоохоронних органів з метою викорінення внутрішньої корупції і підвищення поваги до людської гідності;

– подальше вдосконалення виборчого законодавства, адже досвід показує, що саме на стадії формування представницьких органів влади можливе утворення корупційних зв'язків. Це може відбуватися як шляхом «делегування» до влади представників криміналітету, так і через підкуп окремих кандидатів і навіть керівників партій, що балотуються на виборах;

– формування політичних сил європейського зразка, адже сьогодні партії класичного типу в Україні дуже мало: абсолютна більшість із них не побудована на ідеологічній основі та політичних принципах, а насправді є конгломератом людей із певними бізнесовими та іншими особистими інтересами;

– парламентські вибори, що проводяться на основі закритих партійних списків, потребують перегляду як такі, що віджили себе, оскільки мають два негативних нюанси: 1) виборець голосує наосліп, крім лідера та, в кращому випадку, першої п'ятірки-десятки, нікого не знаючи. Таке «сліпе» обрання депутатського корпусу небезпечно й тому, що до захисту народних інтересів дедалі частіше допускаються люди сумнівної доброчесності, зокрема з кримінальним минулим і судимостями; 2) закриті списки стали головним джерелом корупції, оскільки здебільшого формуються за принципом «хто більше заплатить за прохідне місце». На таких самих корупційно-кумівських відносинах до вищого законодавчого органу потрапляють діти, брати, батьки, свати, друзі лідерів, які за інших обставин (і в інших країнах!) нізащо б не пройшли до парламенту;

– практика функціонування демократичних інститутів у багатьох країнах засвідчує, що в діяльності представницьких органів влади завжди присутнє таке явище, як лобізм: він є невід'ємною складовою політико-правового процесу суспільного життя, формою впливу громадян та їх об'єднань на рішення органів держави, критерієм цивілізованості суспільства;

– здійснення реформи в етичній сфері – розробки кодексів поведінки для державних службовців і правил їх доступу до фінансових даних.

Це дозволить комплексно імплементувати положення Конвенції ООН проти корупції в національне законодавство, а саме встановити нові правила у сфері запобігання та протидії корупції, адже – розширюється перелік суб'єктів корупції, встановлюється перевірка при вступі на державну службу, заборона отримувати подарунки, пов'язані із службою, передбачається декларування майнового стану державних службовців та їх близьких родичів, врегулювання питання виникнення конфлікту інтересів, посилюється відповідальність осіб, винних у винесенні корупційних правопорушень, запроваджується проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, залучення громадськості до заходів щодо запобігання та протидії корупції тощо.

Таким чином, 1) подолання корупції є справою кожної людини в кожному регіоні України, місті і селищі, установі й організації; 2) боротьба з корупцією пов'язана із захистом національних інтересів українського суспільства; 3) для результативної боротьби з корупцією

принциповим є формування реальної коаліції між державною, політичною владою і громадянським суспільством; 4) громадянське суспільство відіграє особливу роль у подоланні спротиву тих, хто зацікавлений у збереженні наявного стану речей, та в мобілізації народу на підтримку реальних демократичних реформ із метою побудови правової, соціальної української держави; 5) повинна невтомно проводитися кампанія проти корупції в приватному секторі – в міру того як із розширенням приватизації та дерегуляції він набуває дедалі більшого значення у сферах, що традиційно перебували у віданні держави; 6) керівна верхівка, політична еліта України повинна визначити стандарти поведінки для всіх верств громадянства, адже принципи «рука руку мие» та «риба гние з голови», «який князь такий і тиун», «який гетьман такий і суддя» не повинні надалі визначати політичні стандарти українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Борохов Э. Энциклопедия афоризмов: Мысль в слове / Э. Борохов. – М.: ООО «Издательство АТС», 2003. – 714 с.
2. «Декларация про боротьбу з корупцією», ухвалена на VIII Міжнародній Конференції проти корупції, проведеної з 7 по 11 вересня 1997 року у Лімі (Перу) // Економічні перспективи: корупція та розвиток: Видання відділу громадських відносин посольства США в Україні. – 2000. – С.51–55.
3. Історія Русів / Пер. І. Драча; вступ. ст. В. Шевчука. – К.: Рад. письменник, 1991. – 318 с.
4. Кармазіна М. С. «Первісний гріх» президентів (грані політичної корупції в Україні. 1991–2004 рр.) / М. Кармазіна // Наукові записки. Політичні науки. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2006. – Т.45. – С.43–50.
5. Корж І. Політична корупція та правова безпека України / І. Корж // Право України. – 2009. – №6. – С.55–60.
6. Костенко О. Корупція в Україні у світлі політичної кримінології / О. Костенко // Політичний менеджмент. – 2009. – №1. – С.49–54.
7. Кравчук Л. «Найстрашніше, що влада живе за законами торгівлі» / Л. Кравчук // День. – 1999. – 3 лютого.
8. Невмержицький Є. Політична корупція: сутність, зміст, механізми протидії / Є. Невмержицький // Право України. – 2008. – №7. – С.123–129.
9. Одінцова О. Цивілізований лобізм як форма боротьби з корупцією / О. Одінцова // Право України. – 2006. – №6. – С.110–113.
10. «Повчання» Володимира Мономаха // Благодійність як християнська цінність та національна традиція / за ред. П. Г. Радька; упоряд. А. В. Нарядько]. – Полтава: ПОІВМ Центр «Освіта», 1998. – 125 с.
11. Радько П. Г. Національні традиції державотворення в контексті Конституції Пилипа Орлика [Текст]: Монографія / П. Г. Радько; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2010. – 348 с.
12. Роуз-Екерман С. Корупція та урядованія: причини, наслідки та зміни / С. Роуз-Екерман. – К., 2004. – 296 с.
13. Тимофеев Л. Институциональная коррупция. Очерк теории / Л. Тимофеев. – М., 2000. – 367 с.
14. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века / Пер. с англ. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. – 368 с.
15. Чапка Р. Ринок газу в Україні – поле для активності злочинців, хабарників та інших нечесних людей / Р. Чапка // Свобода. – 2000. – 3 квіт.
16. Шайо А. Клієнтизм та здирство: корупція в перехідному період / А. Шайо // Політична корупція перехідної доби. – К., 2004. – 440 с.

References

1. Borohov Je. Jenciklopedija aforizmov: Mysl' v slove / Je. Borohov. – М.: ООО «Izdatel'stvo ATS», 2003. – 714 s.
2. «Deklaratsiya pro borot'bu z koruptsiyeju», ukhvalena na VIII Mizhnarodnij Konferentsiyi proty koruptsiyi, provedenij z 7 po 11 veresnya 1997 roku u Limi (Peru) // Ekonomichni perspektivy:

koruptsiya ta rozvytok: Vydannya viddilu hromads'kykh vidnosyn posof'stva SShA v Ukraini. – 2000. – S.51–55.

3. Istoriya Rusiv / Per. I. Dracha; vstup. st. V. Shevchuka. – K.: Rad. pys'mennyk, 1991. – 318 s.

4. Karmazina M. S. «Pervisnyy hrikh» prezydentiv (hrani politychnoyi koruptsiyi v Ukraini. 1991–2004 rr.) / M. Karmazina // Naukovi zapysky. Politychni nauky. – K.: Vydavnychyy dim «Kyuevo-Mohylans'ka Akademiya», 2006. – T.45. – S.43–50.

5. Korzh I. Politychna koruptsiya ta pravova bezpeka Ukrainy / I. Korzh // Pravo Ukrainy. – 2009. – №6. – S.55–60.

6. Kostenko O. Koruptsiya v Ukraini u svitli politychnoyi kryminolohiyi / O. Kostenko // Politychnyy menedzhment. – 2009. – №1. – S. 49–54.

7. Kravchuk L. «Naystrashnishe, shcho vlada zhyve za zakonamy torhivli» / L. Kravchuk // Den'. – 1999. – 3 lyutoho.

8. Nevmerzhyts'kyu Ye. Politychna koruptsiya: sutnist', zmist, mekhanizmy protydyi / Ye. Nevmerzhyts'kyu // Pravo Ukrainy. – 2008. – №7. – S.123–129.

9. Odintsova O. Tsyvilizovany lobizm yak forma borot'by z koruptsiyeyu / O. Odintsova // Pravo Ukrainy. – 2006. – №6. – S.110–113.

10. «Povchannya» Volodymyra Monomakha // Blahodiynist' yak khrystyans'ka tsinnist' ta natsional'na tradytsiya / [za red P. H. Rad'ka; uporyad. A. V. Narad'ko]. – Poltava: POIVM Tsentр «Osvit», 1998. – 125 s.

11. Radko P. G. Natsionalni tradytsiyi derzhavotvorennya v konteksti Konstytutsiyi Pylypa Orlyka [Tekst]: Monografiya / P. G. Radko; Institut ukrayinskoyi arheografiyi ta dzhereloznavstva Im. M. S. Grushevskogo. – Poltava: TOV «Firma «Tehservis», 2010. – 348 s.

12. Rouz–Ekerman S. Koruptsiya ta uryaduvannya: prychny, naslidky ta zminy / S. Rouz–Ekerman. – K., 2004. – 296 s.

13. Timofeev L. Institucional'naja korupcija. Ocherk teorii / L. Timofeev. – M., 2000. – 367 s.

14. Hantington S. Tret'ja volna. Demokratizacija v konce XX veka / Per. s angl. – M.: «Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija» (ROSSPJeN), 2003. – 368 s.

15. Chapka R. Rynok hazu v Ukraini – pole dlya aktyvnosti zlodiyiv, khabarnykyv ta inshykh nechesnykh lyudey / R. Chapka // Svoboda. – 2000. – 3 kvit.

16. Shayo A. Kliyentyzm ta zdyrstvo: koruptsiya v perekhidnomu period / A. Shayo // Politychna koruptsiya perekhidnoyi doby. – K., 2004. – 440 s.

Radko P. G., Doctor of Historical Sciences, Professor of Political Economy, Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko (Ukraine, Poltava), polkafedra@mail.ru

Political corruption in Ukraine is a threat to its state sovereignty

In the article political corruption on the basis of political theoretical and empirical analysis as a social and political phenomenon is conceptualized, the social base of its occurrence and spread is explained, the influence of corruption on the economic and social spheres, particularly political life and person is grounded; the features of corruption in Ukraine are determined, the causes of threats to the functioning of the legal system of Ukraine and its national security are studied. It is proved that corruption is the abuse, which is to use the law or public authority to private interests of some people at the expense of the private interests of others. Because law and public authorities are mechanisms for maintaining of order in society based on natural laws. This order is the base of justice in the distribution of social benefits. Abuse of law and public authority is tyranny, which is in violation of order based on natural laws of social life, and therefore in violation of social justice. Because corruption is not only an infringement of political, economic, legal order in society, but also immoral act. Corruption in any of its manifestations is dangerous, but a special threat to the national security of any society is its political expression. Its basic meaning is a corrupt form of political struggle (between clans and political elites, parties, groups and individuals) for power. The forms and manifestations of corruption such varied: criminal lobbyism, protectionism, trade in public office, the use of official position to assist relatives, friends and supporters of benefits and advantages in business and commercial activities, delegating authority in criminal and board, buying votes and political influence, financial irregularities in election campaigns, buying passable seats in election lists, making illegal economic and political decisions in favor of specific clans, groups, promoting the privatization. The main reason of the low efficiency of combating corruption in Ukraine is the uncertainty of the system, in which the state imposes obligations to combat this phenomenon. The Law of Ukraine «On Combating Corruption» circle of institutions refers only to the Internal Affairs, Security Service of Ukraine, the tax police, prosecutors and the military service law.

Keywords: political corruption, bribe, declaration, convention, abuse, over-indulgence.

Радько П. Г., доктор исторических наук, профессор кафедры политэкономии, Полтавский национальный педагогический

университет им. В. Г. Короленко (Украина, Полтава), polkafedra@mail.ru

Политическая коррупция в Украине – угроза ее государственному суверенитету

Осмысливается политическая коррупция на основе политологического теоретико-эмпирического анализа как социально-политического явления, освещается социальная база ее возникновения и распространения, обосновывается влияние коррупции на экономическую и социальную сферы, политическую жизнь и конкретно человека, определяются ее особенности в Украине, исследуются причины ее угрозы для функционирования правовой системы Украины и ее национальной безопасности. Доказано, что коррупция – это злоупотребление, которое заключается в использовании законодательства или публичной власти в частных интересах одних людей в ущерб частным интересам других. Ведь законодательство и публичная власть – это инструменты, предназначенные для обеспечения порядка в общественной жизни, основанного на естественных законах. Этот порядок является основой справедливости в распределении социальных благ. Злоупотребление законодательством и публичной властью является произволом, который заключается в нарушении порядка, основанного на природных законах общественной жизни людей, а, следовательно, и в нарушении социальной справедливости. Коррупция в любом ее проявлении опасна, но особую угрозу национальной безопасности любого общества составляет ее политическое проявление.

Ключевые слова: политическая коррупция, взятка, декларация, конвенция, злоупотребление, стяжательство.

* * *

УДК 94(47+57)«1955/1985»:32

Бадер А. В.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та правознавства, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (Україна, Луганськ), bader@meta.ua

Вплив політичного процесу на кількісний склад студентської молоді Донбасу (СЕРЕДИНА 1950–х – СЕРЕДИНА 1980–х РР.)

Досліджено зовнішньополітичні та внутрішньополітичні процеси в СРСР, що впливали на кількість студентів у вищих навчальних закладах Донбасу. Встановлено, що пріоритет надавався технічній освіті, а набори цілком залежали від політичної та економічної ситуації в країні. Виявлено, що з середини 1950-х до початку 1970-х рр. темпи зростання кількості студентської молоді Донбасу були високими, а у період з 1970-х до першої половини 1980-х рр. контингент студентів у вищих регіону поступово скорочується. Доведено, що скорочення чисельності студентства з 1970-х рр. пов'язане із втратою Донбасом стратегічного значення в економічній системі Радянського Союзу.

Ключові слова: політичний процес у СРСР, кількісні зміни у контингенті студентів, вищі навчальні заклади Донбасу.

У другій половині 1950-х рр. країни заходу починають вступати в нову фазу науково-технічної революції, це сприяло швидким темпам інтенсивного розвитку промисловості та сільського господарства цих держав. Необхідність конкурентоздатності у «холодній війні» штовхає керівництво СРСР на значне підвищення темпів розвитку народного господарства. В даних умовах на перший план виходить завдання кількісного збільшення спеціалістів з вищою освітою. Неefективна планова економіка Радянського Союзу не могла забезпечити пропорційний розвиток усіх галузей народного господарства. У свою чергу геополітичні обставини на міжнародній арені вимагали першочергового вдосконалення воєнно-промислового комплексу. Тому актуальним є дослідження ситуації, що склалась саме на Донбасі – в регіоні, який спеціалізувався на задоволенні, в першу чергу, воєнних потреб.

Проблеми, пов'язані з впливом політичного процесу на кількість студентів, спеціально не вивчалися у науковій літературі, їх розглядали як аспект при дослідженні історії